

” Вербівський Д. Понятійно-термінологічний апарат педагогічної інноватики. *Освіта. Інноватика. Практика*, 2024. Том 12, № 6. С. 11-17. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol12i6-002>.

Verbivskiy D. Poniatiino-terminolohichniy aparat pedahohichnoi innovatyky [Conceptual and terminological apparatus of pedagogical innovations]. *Osvita. Innovatyka. Praktyka – Education. Innovation. Practice*, 2024. Vol. 12, No 6. S. 11-17. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol12i6-002>.

УДК 37.014.5:005.591.6](477)

DOI: 10.31110/2616-650X-vol12i6-002

Дмитрій ВЕРБІВСЬКИЙ

Житомирський державний університет імені Івана Франка, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-5238-1189>

d_verbovskiy@ukr.net

ПОНЯТІЙНО-ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ АПАРАТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ІННОВАТИКИ

Анотація. Інноваційна педагогічна діяльність потребує уваги в рамках досліджень у галузі педагогічної інноватики. Однак в українській педагогіці цей напрямок поки не є повністю сформованим як окрема галузь педагогічного знання. Вітчизняні науковці розглядають окремі аспекти загальної педагогічної інноватики, визначають певні категорії цієї науки, але комплексного підходу поки що немає. Необхідно більш глибоко вивчити понятійно-термінологічний апарат, щоб структурувати та аналізувати інноваційні процеси в педагогіці, а також визначити їх вплив на освітню систему та педагогічну практику. Метою статті є аналіз та узагальнення результатів наукових досліджень українських та зарубіжних учених щодо основних положень педагогічної інноватики; розгляд різних підходів та теорій до розуміння сутності ключових понять. У процесі науково-дослідницької роботи використовувалися такі теоретичні методи дослідження як аналіз, порівняння, класифікація. Це було зроблено з метою аналізу науково-педагогічної та спеціальної літератури для визначення понятійного апарату сучасної інноватики, систематизації підходів щодо визначення основних понять дослідження. Проведений аналіз науково-методичної літератури стосовно визначення ключових понять інновації підтвердив складність цієї проблеми дослідження. Виявлено різноманітність підходів науковців до тлумачення поняття «інновація». Аналіз психолого-педагогічної, методичної літератури та значного обсягу наукових праць, присвячених впровадженню інновацій в освітню галузь, дав можливість визначити стан досліджуваної проблеми та уточнити сутність базових понять наукового дослідження, а саме: «нововведення», «новація», «інновація», «інноваційний процес», «інноваційна діяльність». Встановлено, що інноваційна педагогіка є результатом не лише сучасних досліджень, але й акумуляції педагогічного досвіду протягом багатьох століть.

Ключові слова: нововведення; новаторство; інновація; інноватика; інноваційні технології; інноваційний процес.

Dmytrii VERBIVSKYI

Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0002-5238-1189>

d_verbovskiy@ukr.net

CONCEPTUAL AND TERMINOLOGICAL APPARATUS OF PEDAGOGICAL INNOVATIONS

Abstract. Innovative pedagogical activity needs attention within the framework of research in the field of pedagogical innovation. However, this direction has yet to be fully formed in Ukrainian pedagogy as a separate branch of pedagogical knowledge. Some domestic scientists consider certain aspects of general pedagogical innovation and define specific categories of this science, but there has yet to be a comprehensive approach. It is necessary to study the conceptual and terminological apparatus more deeply to structure and analyze innovative processes in pedagogy and determine their impact on the educational system and pedagogical practice. The article aims to provide a comprehensive analysis and generalization of the results of scientific research by Ukrainian and foreign scientists regarding the main provisions of pedagogical innovation. It considers various approaches and theories to understand the essence of key concepts, ensuring a thorough and detailed examination of the subject matter. Scientific research uses theoretical methods such as analysis, comparison, and classification. That was done to analyze the scientific, pedagogical, and special literature to determine the conceptual apparatus of modern innovation and systematized approaches to defining the main research concepts. The analysis of scientific and methodological literature regarding the definition of the key concepts of innovation has confirmed the complexity of this research problem. Various scientific approaches to interpreting the concept of «innovation» have been revealed. The analysis of psychological-pedagogical and methodical literature, along with a significant volume of scientific works devoted to the introduction of innovations in the field of education, has allowed us to determine the state of the investigated problem and to clarify the essence of the basic concepts of scientific research, namely: «innovation», «novation», «innovation», «innovative process», «innovative activity».

Keywords: innovation; innovative technologies; innovation process

Постановка проблеми. Перехід закладів освіти від традиційних форм навчання до інноваційних, висунув перед педагогічною наукою України та країн близького зарубіжжя завдання щодо теоретико-методологічного осмислення та узагальнення накопиченого інноваційного педагогічного досвіду. Така зміна в освітньому підході потребує ретельного вивчення, аналізу та систематизації.

Інноваційна педагогічна діяльність повинна бути предметом дослідження педагогічної інноватики. Однак в українській педагогіці ця галузь педагогічного знання ще не сформована повністю як окремі напрями. У деяких дослідженнях вітчизняних науковців розглядаються окремі аспекти загальної педагогічної інноватики, визначаються певні категорії цієї науки, але комплексного підходу

поки що немає. Потребує більш глибокого вивчення понятійно-термінологічний апарат, що допоможе структурувати та аналізувати інноваційні процеси в педагогіці, а також визначати, як вони впливають на освітню систему та педагогічну практику.

Це свідчить про те, що українська педагогіка перебуває на стадії становлення в галузі інновацій. Для її розвитку потрібні систематичні дослідження, методологічні основи та створення теоретичних рамок, що дозволять осмислити та ефективно впровадити інноваційні підходи в освітню галузь. У контексті цих викликів постає завдання формування єдиної парадигми, яка поєднає різні аспекти інноваційної педагогічної діяльності та допоможе ефективно використовувати інновації в професійній діяльності педагога.

Аналіз досліджень і публікацій. Дослідження інновацій в педагогіці більшою мірою спрямовані на теоретичне обґрунтування, аналіз різноманітних аспектів інноваційних процесів у системі навчання і виховання, а також на розроблення практичних рекомендацій щодо освоєння та впровадження новацій. Проблеми інновацій вивчають такі зарубіжні вчені та дослідники як К. Ангеловські, Х. Барнет, Д. Гамільтон, Н. Грос, У. Кінгстон, Н. Лагервей, М. Майлз, А. Хаберман, Р. Хейвлок та інші. На особливу увагу заслуговують дослідження українських науковців, які розглядають питання впровадження інновацій у систему української освіти в сучасних умовах – А. М. Алексюк, Л. В. Артемова, В. П. Безпалько, І. М. Богданов, Л. М. Ващенко, С. В. Вітвицька, І. В. Гавриш, Н. П. Дічек, І. М. Дичківська, О. А. Дубасенюк, В. І. Загвязинський, Г. О. Козлакова, В. Г. Кременя, І. П. Підласий, О. Я. Савченко, П. Ю. Саух, О. В. Сухомлинська та інші.

Метою статті є аналіз та узагальнення результатів наукових досліджень українських та зарубіжних учених щодо основних положень педагогічної інноватики; розгляд різних підходів та теорій до розуміння сутності ключових понять.

Методи дослідження. У процесі науково-дослідницької роботи використовувалися такі теоретичні методи дослідження як аналіз, порівняння, класифікація. Це було зроблено з метою аналізу науково-педагогічної та спеціальної літератури для визначення понятійного апарату сучасної інноватики, систематизації підходів щодо визначення основних понять дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вирішення педагогічних проблем у сфері інноватики пов'язане з аналізом існуючих результатів досліджень, що стосуються сутності, структури, класифікації та особливостей розвитку інноваційних процесів у галузі освіти.

Як зазначає у своїх дослідженнях І. І. Коновальчук, ключовим і системоутворювальним поняттям у терміносистемі інноватики є категорія «інновація». Це твердження обґрунтовується тим, що інновація є як метою, так і результатом, а також причиною і наслідком змін у певному об'єкті. Інші поняття, такі як «інноваційний процес», «інноваційна діяльність», «інноваційна система», «інноваційна технологія» тощо, є похідними від цієї категорії і беруть своє основне значення з неї. Поняття «інновація» створює ієрархічність і структурує понятійне поле інноватики, встановлюючи зв'язки між його складовими [8, с. 120-121]. Водночас на сьогодні немає універсального визначення поняття «інновація», яке було б загальноприйнятим серед усіх дослідників.

Відповідно до методології інноватики інноваційний процес передбачає єдність трьох складових: створення, освоєння і реалізація новацій. Саме трьохкомпонентний інноваційний процес є об'єктом дослідження в педагогічній інноватиці.

У сучасній інноватиці використовуються такі основні поняття: «новація», «інновація», «інноваційний процес», «інноваційна технологія», «інноваційне середовище», «інноваційний продукт», «інноваційний розвиток» та «інноваційна діяльність».

Науковець та педагог І. М. Дичківська вказує на необхідність розрізнення понять «новація» (або «новий засіб») і «інновації», яке ширше за змістом. «Новація» означає певний засіб – нові ідеї, методи, технології, програми тощо. Тоді як «інновації» включають у себе не лише самі засоби, а й процес їх створення та втілення [4].

Основним критерієм, що визначає різницю між «інноваціями» та «новаціями» є саме реалізація нових ідей. Якщо педагог принесе у світ щось абсолютно нове, то він вважається новатором. У той же час, якщо він втілює або трансформує нову ідею в практику, то він є інноватором.

Новація, що походить від латинського слова «novatio» (означає оновлення, зміна), представляє собою результат інтелектуальної праці людей. Це може бути наслідок фундаментальних, прикладних або експериментальних досліджень у будь-якій сфері людської діяльності з метою підвищення її ефективності. Поняття новації включає в себе різноманітні форми знань, такі як нові ідеї, теорії, моделі, відкриття, винаходи, процеси, структури, методики, стандарти, технології та інше. Проте не всі знання мають практичне застосування, вони набувають важливості лише в тому випадку, якщо перетворюються на інновації, які здатні оновлювати виробничі сили та створювати передумови для технологічних та виробничих змін. Після прийняття до реалізації та поширення новація набуває нового статусу та якості – вона стає інновацією.

Поняття «інновація» вперше було вжите понад століття тому в культурології та лінгвістиці, щоб позначити процес трансферу (від лат. *transfero* – переносу, переміщую) – проникнення елементів однієї культури в іншу та при цьому набуття нових, раніше нехарактерних якостей. Цей процес розглядався як ключовий фактор у розвитку культур. У сучасному світі поняття інновації активно використовується в різних галузях діяльності, особливо в економіці.

Перший найбільш повний опис інноваційних процесів був представлений на початку ХХ ст. економістом І. Шумпетером, який аналізував «нові комбінації» змін у розвитку економічних систем (1911). Дещо пізніше, в 1930-ті рр., І.Шумпетер і Г. Менш ввели в науковий обіг і сам термін «інновація», під яким розуміли втілення наукового відкриття в новій технології чи продукті. З цього часу термін «інновація» та пов'язані з ним терміни («інноваційний процес», «інноваційний потенціал», «інноваційна технологія» та ін.) набули статусу загальнонаукових категорій і збагатили понятійно-термінологічні системи багатьох наук.

Слово «інновація», запозичене з англійської мови (англ. *innovation*, від лат. *innovatio* – оновлення, зміна), згідно з «Словником іншомовних слів» (2006 р.), має такі значення: 1) нововведення в галузі економіки, техніки тощо на основі досягнень науки та передового досвіду; 2) нове явище в мові (мовозн.). Також у цьому словнику наведений похідний термін «інноваційний» – «який стосується інновацій». При цьому, ототожнюючи його з такими поняттями як «новизна» та «нововведення» [19].

В «Академічному тлумачному словнику української мови» (електронна версія) поняття «інновація» розглядається в двох значеннях – як технологія та діяльність, і визначається відповідно як: 1) нова технологія чи виріб, що якісно випереджає попередні або значно відрізняється від них; 2) діяльність спрямована на створення принципово нових, вдосконалених або більш відповідних умовам технологій, виробів тощо. Окремо визначається і поняття «нововведення» як те нове, яке недавно або тільки що ввели [1].

У «Словнику-довіднику з професійної педагогіки» (2006 р.) поняття «інновація» трактується в розумінні певного процесу – процес комплексного створення, розповсюдження та використання нових засобів задоволення суспільних потреб, пов'язаних з вимогами того середовища, в якому нововведення здійснюються [20].

У «Сучасному психолого-педагогічному словнику» (2016 р.) поняття «інновація» й «нововведення» розрізняються та тлумачаться з точки зору процесу: 1) інновація – це нововведення, тобто цілеспрямовані зміни, які вносять у середовище впровадження нові стабільні елементи (нововведення), що викликають перехід системи з одного стану до іншого; 2) нововведення – це процес впровадження до практики освітніх технологій (ідей), у результаті використання яких підвищуються показники (рівні) досягнень структурних систем і компонентів освіти [21].

«Короткий словник актуальних педагогічних термінів» (2013 р.) ототожнює ці два поняття, розглядаючи їх у широкому розумінні як особливу організацію діяльності і мислення, що охоплює сферу освіти і підготовки кадрів. У більш вузькому розумінні – це процес освоєння нововведень, який включає наступне: нові принципи і технології навчання; провадження і поширення існуючих педагогічних систем, окремих методик, навчальних предметів і дисциплін; технологія управління і проектування інноваційного процесу [9].

У Положенні «Про порядок здійснення інноваційної діяльності в системі освіти України» (2000, зі змінами 2021 р.) та в Законі України «Про інноваційну діяльність» (2002, зі змінами 2022 р.) педагогічні інновації розглядаються як технологія чи продукт та наголошується на тому, що інновації в освіті мають створювати або вдосконалювати системи, методи та технології навчання, виховання та управління, з метою покращення результатів освітньої діяльності [16].

Розбіжності в тлумаченні поняття «інновація» дійсно можуть виникати через різне розуміння її сутності та радикальності нововведень. Одні автори вважають, що інновацією можна вважати лише те нове, яке призводить до кардинальних змін у системі, тоді як інші зараховують до цієї категорії будь-які, навіть незначні нововведення.

Так, наприклад, В. Ф. Паламарчук визначає новацію як результат творчого пошуку особи або колективу, що відкриває принципово нове в науці і практиці. Інновація ж в цьому випадку є результатом втілення нових ідей. Таким чином, інновація відрізняється від новації тим, що включає в себе не лише відкриття принципово нового, але й його трансформацію та впровадження у практику [12, с. 60-66].

Основні поняття педагогічної інноватики з системних позицій у своїх роботах аналізує Л. А. Подимова, і визначає інновацію як динамічну систему, яка має як внутрішню логіку, так і закономірний розвиток у часі, відображаючи взаємовідносини з навколишнім середовищем (життєвий цикл) [14, с. 58-64].

Науковець О. І. Попова зазначає, що терміни «інновація» та «новації» мають схоже походження, але вони мають суттєву різницю. Результатом впровадження педагогічних новацій є локальні покращення якості освітнього процесу, а педагогічні інновації призводять до кардинального

реформування цього процесу. Також О. І. Попова розглядає поняття «педагогічна інновація» та «інноваційна педагогічна діяльність» як синонімічні, визначаючи їх як «цілеспрямоване та контрольоване впровадження прогресивних змін в освітню практику шляхом створення, розповсюдження та освоєння нововведень» [15].

У своїх дослідженнях І. Г. Єрмаков визначає інновацію як важливі, значущі та системні новоутворення, що виникають на основі різноманітних ініціатив і нововведень, які стають перспективними для розвитку освіти та сприятливо впливають на її еволюцію [6, с. 23-28].

Поняття «інновація» як процес створення, поширення та використання нових підходів (нововведень) для вирішення педагогічних проблем, які раніше вирішувалися іншим чином пропонує визначати О. Я. Савченко [18].

Слушною є думка Л. М. Ващенко про те, що деякі практики плутають інноваційний процес із адаптацією нововведення до своєї професійної діяльності. Але варто розуміти, що адаптація нововведення полягає у використанні та запровадженні того, що є новим для конкретного закладу освіти чи педагогічного колективу, результатом чого стає його оновлення. На відміну від цього, інноваційний процес включає випробування нової ідеї, засобу або технології, що може надати навчальному закладу особливий статус як експериментального майданчика, допомагаючи йому здобути провідні позиції в освітньому середовищі регіону. У той же час інші заклади освіти використовують цей досвід для адаптації нововведення до своїх умов [3, с. 4-11].

Важливість розрізнення понять «освітні інновації» та «педагогічні інновації» підкреслює Л. В. Буркова, оскільки вони не є синонімами. Освітні інновації стосуються всієї системи освіти, її структур і процесів, що в ній відбуваються, і мають на меті реалізацію цілей та завдань освітнього рівня, таких як поліпшення якості освіти та освітніх послуг. Вони охоплюють управлінські, організаційні, економічні, соціальні, культурні, наукові, педагогічні та психолого-педагогічні аспекти та проблеми в освіті. Педагогічні інновації становлять одну з категорій освітніх інновацій. Вони зосереджені на педагогічному процесі та націлені на вирішення відповідних завдань. Педагогічний процес є цілеспрямованою системою впливу на суб'єктів освітнього процесу, що приводить до якісних змін у них. Ця система впливу складається з педагогічних технологій, педагогічної техніки, а також окремих компонентів, таких як форми, засоби, методи та зміст навчання, виховання, організації та управління. У цьому контексті педагогічні інновації можуть розглядатися як застосування нових підходів або вдосконалення існуючих практик з метою оптимізації та підвищення ефективності навчального та виховного процесів [2].

Чітко розрізнити поняття «освітня інновація», «педагогічна інновація», «науково-виробнича інновація» та «соціально-економічна інновація» пропонує Л. І. Даниленко. На її думку, освітня інновація є інтеграцією педагогічних, науково-виробничих та соціально-економічних нововведень. Педагогічна інновація, за словами Даниленко, це зміни в навчальному і виховному процесах. Науково-виробнича інновація пов'язана з розробкою сучасного матеріально-технічного обладнання для закладів освіти. Соціально-економічна інновація означає зміни в правовій та економічній складових системи освіти [11].

Польська вчена К. Ангеловські, ототожнюючи поняття «педагогічна інновація», «педагогічне нововведення» та «інноваційна педагогічна діяльність», визначає їх як зміни, спрямовані на вдосконалення та розвиток виховання й освіти. Це підкреслює важливість інновацій у процесі навчання та виховання.

Американські дослідники Х. Білл і С. Болен визначають нововведення як зміну, що включає не лише матеріальні аспекти, але й цілий комплекс змін у підходах до його використання. Німецький науковець Т. Найхоф бачить нововведення як процес, що починається з ідеї і призводить до змін, які або знаходять підтримку серед споживачів, або відкидаються ними.

Детальний аналіз основних понять дослідження показав, що у вітчизняній педагогічній науці існують різні визначення інновацій, які відображають три найбільш визнані підходи.

Згідно з першим підходом, інновації в освіті – це зміни, засновані на нововведеннях. Представниками цього підходу є І. М. Дичківська, В. Ф. Паламарчук, І. П. Підласий, О. І. Попова та інші. Основним критерієм інноваційності є новизна, тому будь-яке нововведення вважається інновацією. Оцінка ефективності інновації в цьому підході може варіюватися від «призводить до позитивних змін в освіті» до «має негативний вплив на освітній процес».

Другий підхід, що відображений у дослідженнях Л. М. Ващенко, О. А. Дубасенюк, І. І. Коновальчука та іншими, розглядає інновації в освіті як введення нового в цілі, зміст, форми та методи навчання і виховання, а також в організацію спільної діяльності вчителя та учнів. В рамках цього підходу інноваціями в освіті можуть вважатися лише нововведення, які ведуть до позитивних змін у конкретній освітній системі, де вони застосовуються.

Суть третього підходу (Л. В. Буркова, Л. І. Даниленко, О. В. Листопад та ін) полягає в тому, що інновацією може вважатися не всяке привнесення новизни, що оптимізує освітню систему. Слід

розмежовувати поняття «інновація», «нововведення» та «новація». Інновація є привнесення новизни у зміст і організацію, нововведення - привнесення нового лише в організацію процесу, а новація несе в собі сутність нового способу, методики, технології.

З точки зору сутнісних ознак, інновація може бути розглянута як процес, результат, система, діяльність чи технологія. Інновація як процес передбачає зміну стану системи та відповідну діяльність людини, а інновація як результат означає створення (відтворення) нового, що має конкретну назву «новація». Інновація як система – це взаємозв'язок складових інноваційного процесу та інститутів, що його забезпечують. Інновація як діяльність спрямована на використання результатів наукових досліджень та новітніх розробок. Інновація як технологія передбачає істотне поліпшення структури та якості виробництва. Таким чином, інновація як результат ширше за змістом, оскільки включає в себе процес, систему, діяльність, технологію та конкретний продукт.

Досить часто при розгляді інновацій не висвітлюються такі важливі компоненти педагогічних інновацій як теоретичні та методологічні принципи, основний акцент приділяється педагогічним засобам, за допомогою яких можна реалізувати інновацію. На наш погляд, такий підхід не дає повного уявлення про суть терміна «інновація», оскільки не враховується тісний взаємозв'язок педагогічних інновацій та всіх основних компонентів цілісної педагогічної системи, а також такий важливий компонент зазначеного поняття як тимчасові її характеристики, які полягають у тому, що педагогічні інновації мають здатність перетворюватися або змінюватися в залежності від часових проміжків.

Отже, розуміння поняття «інновація» може варіюватися в залежності від контексту та індивідуального підходу автора, проте загальною ознакою є впровадження та реалізація нових ідей у практиці з метою досягнення позитивних змін.

Слід розрізняти поняття «інновація» та «інноваційний процес». Поняття «інновація» передбачає новацію, новизну, новозміну. Також можна вважати інновацією модифікацію традиційного, навіть із внесенням невеликих змін. Інновації є предметом інноваційної, творчої діяльності людей, незадоволених прийнятими технологіями, методами, формами тощо, які прагнуть якісно нових продуктів, результатів навчання. Інноваційний процес передбачає комплекс взаємопов'язаних заходів (організаційних, технологічних, методологічних, фінансових) спрямованих на створення якісно нового інноваційного продукту з інноваційними характеристиками та технологічними рішеннями.

В педагогічних дослідженнях існують різні позиції щодо визначення понять «інновація» та «інноваційний процес». Визначення даних понять багатьма вченими переважно спрямовані на кінцевий результат, а не на процес впровадження чи розробки нововведення. Якщо розглядати поняття інновації з погляду результату інноваційної діяльності, тоді вона набуває прогресивного, творчого, креативного характеру діяльності і стає рівним поняттю «нововведення».

Інноваційний процес, походженням з латинського слова «innovatio» – оновлення, зміна, передбачає спрямованість на якісні зміни у розвитку явищ шляхом пройдених послідовних фаз, що відбуваються за певним закономірним порядком. Цей процес пов'язаний з перетворенням наукового знання на інновацію, яка відповідає новим суспільним потребам, і включає всі етапи створення нового продукту або послуги та їх впровадження в практику.

Взаємопов'язані поняття «інновація» та «інноваційний процес» проходять такі етапи, як: виникнення, дослідження, систематизацію та поширення.

Відповідно до вище сказаного можна говорити про те, що в рамках практичної діяльності «інновація» та «інноваційний процес» є синонімічні поняття. Основні відмінні риси в цих термінах можна простежити, якщо подивитися на них з погляду освоєння нововведення. Інноваційний процес більш широке поняття, що включає освоєння та впровадження нововведення, в якому переважно виділяються теоретичні та практичні методи та технології застосування інноваційної розробки.

Таким чином, під інноваційними процесами в освіті слід розуміти певну комплексну діяльність, спрямовану на створення, освоєння, використання та поширення нововведень у системі освіти. При цьому, логіка інноваційного процесу підпорядкована ідеї модернізації та оптимізації освітньої системи та відображає шлях її оновлення, що включає висунення ідеї, розробку проекту, експертизу нововведення, його впровадження і коригування, поширення та рутинізацію нового досвіду.

Вивчення наукових джерел дозволило виявити, що впровадження інновацій реалізується під час інноваційної діяльності, яка, за словами науковців, сприяє оновленню освітнього процесу та характеризується високим рівнем педагогічної творчості.

Сутність педагогічної інновації можна розглядати як взаємозалежний компонент єдиного цілого таких понять як «процес» і «результат» інноваційної діяльності.

У дослідженнях різних авторів можна побачити чітке виділення категорії «інноваційний процес», однак, порівнюючи його з поняттям «інноваційна діяльність», ми можемо помітити схожість у змістовному аспекті. Обидва терміни стосуються процесу впровадження нових ідей, технологій або методів, які призводять до змін та покращень у певному контексті. Хоча «інноваційний процес» зазвичай акцентує увагу на динаміці та етапах впровадження, «інноваційна діяльність» частіше

зосереджена на практичних діях і взаємодії учасників у рамках цього процесу. Незважаючи на відмінності у фокусі, обидва поняття мають багато спільного у підходах до інновацій та їх реалізації.

Наприклад, у визначеннях даного поняття таких авторів як І. Б. Савельчук [17], В. В. Докучаєва [5] та Ю. І. Завалевський [7] під інноваційною діяльністю розуміється певний процес розробки нововведення, який сприяє якісному поліпшенню життя в соціумі, зокрема в освітньому середовищі, що у свою чергу характеризується якісними нововведеннями та веде до змін педагогічної системи.

І. М. Дичківська ключовим у визначенні інноваційної діяльності вважає її зорієнтованість на зміну та розвиток освітнього процесу з метою досягнення вищих результатів, здобуття нових знань, формування якісно іншої педагогічної практики [4]. В. М. Кравченко, у контексті підготовки викладачів закладу вищої освіти до інноваційної діяльності, наголошує на її спрямованості на проектування, створення та використання в освітньому процесі нових ідей, засобів, педагогічних технологій та проведення її аналізу [10].

У психолого-педагогічній літературі інноваційну педагогічну діяльність розглядають як складну та мінливу, що своєю природою, формами та результатами свідчить про здатність суб'єктів освітньої діяльності до генерації ідей, їх втілення, аналізу моніторингових даних та створення нових педагогічних концепцій, публікації результатів і забезпечення умов для їх реалізації в системі освіти.

Відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність», інноваційна діяльність визначається як діяльність, спрямована на використання та комерціалізацію результатів наукових досліджень і розробок, що веде до випуску на ринок нових конкурентоспроможних товарів і послуг [16].

Інноваційна діяльність у закладах освіти здійснюється на трьох рівнях: загальнодержавному, регіональному та місцевому.

Інноваційна діяльність в освіті потребує специфічних знань, навичок та здібностей, і без педагога-дослідника з системним мисленням, розвинутою творчістю та готовністю до інновацій, впровадження новаторських підходів стає неможливим. Педагогів-новаторів такого типу називають педагогами інноваційного спрямування, оскільки вони мають чітку мотивацію до інноваційної діяльності, викристалізовану інноваційну позицію та здатність бути не лише учасниками, але й ініціаторами інноваційних процесів у сфері освіти.

Висновки. Проведений аналіз науково-методичної літератури щодо визначення ключових понять інноватики підтвердив складність та важливість цієї проблеми дослідження. Зокрема, було виявлено різноманітність підходів науковців до тлумачення поняття «інновація». Аналіз психолого-педагогічної, методичної літератури та значного обсягу наукових праць, присвячених впровадженню інновацій в освітню галузь, дав можливість визначити стан досліджуваної проблеми та уточнити сутність базових понять наукового дослідження, а саме: «нововведення», «новація», «інновація», «інноваційний процес», «інноваційна діяльність». Визначено, що інноваційна педагогіка є результатом не лише сучасних досліджень, але й акумуляції педагогічного досвіду протягом багатьох століть. Велика кількість ідей, концепцій і методик, які в сучасності розглядаються як інноваційні, мають свої корені в роботах видатних педагогів минулих епох.

Перспективи подальших досліджень Подальші дослідження спрямовані на дослідження застосування інноваційних технологій в підготовці майбутніх учителів інформатики.

Список використаних джерел

1. Академічний тлумачний словник української мови в 11 томах. URL: <http://sum.in.ua/>
2. Буркова Л. В. Класифікація інновацій в освіті. *Теорія та методика управління освітою*. 2010. № 4. URL: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/metod_upr_osvit/v_4/4.pdf.
3. Ващенко Л. М. Проблеми наукового аналізу інноваційного розвитку загальної середньої освіти. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка*. 2017. № 28. С. 4-11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Potip_2017_28_3
4. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: підручник. 2-ге вид., допов. Київ: Академвидав, 2012.
5. Докучаєва В. В. Теоретико-методологічні засади проектування інноваційних педагогічних систем: дис... д-ра пед. наук: 13.00.01. Луганськ, 2007. 481 с.
6. Єрмаков І.Г. Нова школа нової України на зламі століть. *Постметодика*. 1996. №4. С. 23-28.
7. Завалевський Ю. І. Теоретико-методичні засади формування вчителя як конкурентоспроможного фахівця в процесі інноваційної діяльності: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Харків, 2015. 40 с.
8. Коновальчук І. І. Теорія і технологія реалізації інновацій у загальноосвітніх навчальних закладах: монографія. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 464 с.
9. Короткий словник актуальних педагогічних термінів / упор. Н. М. Флегонтова. Київ: КНУТД, 2013. 55 с.
10. Кравченко В. М. Модернізація професійної підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури: теорія і практика: монографія. Запоріжжя: КПУ, 2016. 435 с.
11. Освітній менеджмент: навч. посібник / за ред. Л. Даниленко, Л. Карамушки. Київ: Шкільний світ, 2003. 400 с.
12. Паламарчук В. Ф. Педагогічні технології навчання в умовах нової української школи: вектор розвитку. *Український педагогічний журнал*. 2018. № 3. С. 60-66.

13. Парламентські on-line слухання «Стратегія інноваційного розвитку України на 2010 – 2020 роки в умовах глобалізаційних викликів». 2009. URL: <http://portals.rada.gov.ua>.
14. Подимова Л. А. Стан та перспективи розвитку інноваційних процесів і національної інноваційної системи в Україні. *Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки*. 2012. № 4. С. 58-64.
15. Попова О. В. Розвиток інноваційних процесів у середніх загальноосвітніх навчально-виховних закладах України в XX столітті: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01. Харків, 2001. 468 с.
16. Про інноваційну діяльність: Закони України від 04.07.2002 р. № 40-IV. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>.
17. Савельчук, І. Б. Теоретичні та методичні засади підготовки соціальних працівників до професійної діяльності в умовах інноваційного освітнього середовища університету: дис. ... д-ра пед. наук. Житомир, 2020. 565 с.
18. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи : підручник для студентів педагогічних факультетів. Київ : Абрис, 1997. 416 с.
19. Словник іншомовних слів: тлумачення, словотворення та слововживання / за ред. С. Я. Єрмоленко; худож. оформлювач Б. П. Бублик. Харків: Фоліо, 2006. 623 с.
20. Словник-довідник з професійної педагогіки / за ред. А. В. Семенової. Одеса: Пальміра, 2006. 221 с.
21. Сучасний психолого-педагогічний словник / авт. кол. за заг. ред. О. І. Шапран. Переяслав-Хмельницький. 2016. 473 с.

References

1. Akademichnyi tлумachnyi slovnyk ukrainskoi movy v 11 tomakh. URL: <http://sum.in.ua/>.
2. Burkova L. V. Kласyfikatsiia innovatsii v osviti. *Teoriia ta metodyka upravlinnia osvitoiu*. 2010. № 4. URL: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/metod_upr_osvit/v_4/4.pdf.
3. Vashchenko L. M. Problemy naukovoho analizu innovatsiinoho rozvytku zahalnoi serednoi osvity. *Pedahohichna osvita: teoriia i praktyka. Psykholohiia*. Pedahohika. 2017. № 28. S. 4-11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Potip_2017_28_3
4. Dychkivska I. M. Innovatsiini pedahohichni tekhnolohii : pidruchnyk. 2-he vyd., dopov. Kyiv : Akademvydav, 2012.
5. Dokuchaieva V. V. Teoretyko-metodolohichni zasady proektuvannia innovatsiinykh pedahohichnykh system: dys... d-ra ped. nauk: 13.00.01. Luhansk, 2007. 481 s.
6. Yermakov I.H. Nova shkola novoi Ukrainy na zlami stolit. *Postmetodyka*. 1996. №4. S. 23-28.
7. Zavalevskiy Yu. I. Teoretyko-metodychni zasady formuvannia vchytelia yak konkurentospromozhnoho fakhivtsia v protsesi innovatsiinoi diialnosti: avtoref. dys. ... d-ra ped. nauk: 13.00.04. Kharkiv, 2015. 40 s.
8. Konovalchuk I. I. Teoriia i tekhnolohiia realizatsii innovatsii u zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh: monohrafiia. Zhytomyr: ZhDU im. I. Franka, 2014. 464 s.
9. Korotkyi slovnyk aktualnykh pedahohichnykh terminiv / upor. N. M. Flehontova. Kyiv: KNUVD, 2013. 55 s.
10. Kravchenko V. M. Modernizatsiia profesiinoi pidhotovky vykladachiv vyshchoi shkoly v umovakh mahistratury: teoriia i praktyka: monohrafiia. Zaporizhzhia: KPU, 2016. 435 s.
11. Osvitnii menedzhment: navch. posibnyk / za red. L. Danylenko, L. Karamushky. Kyiv: Shkilnyi svit, 2003. 400 s.
12. Palamarchuk V. F. Pedahohichni tekhnolohii navchannia v umovakh novoi ukrainskoi shkoly: vektor rozvytku. *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal*. 2018. № 3. S. 60-66.
13. Parlamentski on-line slukhannia «Stratehiia innovatsiinoho rozvytku Ukrainy na 2010 – 2020 roky v umovakh hlobalizatsiinykh vyklykiv». 2009. URL: <http://portals.rada.gov.ua>
14. Podymova L. A. Stan ta perspektyvy rozvytku innovatsiinykh protsesiv i natsionalnoi innovatsiinoi systemy v Ukraini. *Visnyk Chernihivskoho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu. Serii: Ekonomichni nauky*. 2012. № 4. S. 58-64.
15. Popova O. V. Rozvytok innovatsiinykh protsesiv u serednikh zahalnoosvitnikh navchalnovykhovnykh zakladakh Ukrainy v KhKh stolitti: dys. ... d-ra ped. nauk: 13.00.01. Kharkiv, 2001. 468 s.
16. Pro innovatsiinu diialnist: Zakony Ukrainy vid 04.07.2002 r. № 40-IV. Data onovlennia: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>
17. Savelchuk, I. B. Teoretychni ta metodychni zasady pidhotovky sotsialnykh pratsivnykiv do profesiinoi diialnosti v umovakh innovatsiinoho osvitnoho seredovyscha universytetu: dys. ... d-ra ped. nauk. Zhytomyr, 2020. 565 s.
18. Savchenko O. Ya. Dydaktyka pochatkovoї shkoly : pidruchnyk dlia studentiv pedahohichnykh fakultetiv. Kyiv : Abrys, 1997. 416 s.
19. Slovnyk inshomovnykh sliv: tлумachennia, slovotvorennia ta slovovzhyvannia / za red. S. Ya. Yermolenko; khudozh. oformliuvach B. P. Bubbyk. Kharkiv: Folio, 2006. 623 s.
20. Slovnyk-dovidnyk z profesiinoi pedahohiky / za red. A. V. Semenovoi. Odessa: Palmira, 2006. 221 s.
21. Suchasnyi psykhologo-pedahohichnyi slovnyk / avt. kol. za zah. red. O. I. Shapran. Pereiaslav-Khmelnitskyi. 2016. 473 s.